

existimavi veritate et certa charitate rescripsi; sed ne meliorem, si inveneris, sequaris sententiam, non præscripsi. Melius tamen quod in his periculis faciamus, invenire non possumus, quam orationes ad Dominum Deum nostrum, ut misereatur nostri. Quod ipsum, ut scilicet Dei Ecclesias non desererent, Dei dono nonnulli prudentes et sancti viri et velle et facere meruerunt, et inter dentes obtrectantium a sui propositi intentione minime defecerunt.

EPISTOLA CCXXXIX¹.

Domino merito illustri, et magnificentissimo atque in Christo charissimo filio² DARIO AUGUSTINUS in Domino salutem.

Augustinus Dario comiti, qui pacis conferendæ causa missus sit, gratulatur, et provocat ad rescribendum.

I. A Sanctis fratribus et coepiscopis meis Urbano et Novato, qualis sis vir et quantus, accepi: quorum alteri apud Carthaginem in Hilarensi oppido, et modo in Siccensi; alteri autem apud Sitifim te nosse provenit, per hos ergo factum est, ut nec ego te habere incognitum possem. Neque enim quia me infirmitas corporis, et congenitum frigus, id est, genus ætatis non sinit coram tecum colloqui, ideo non te vidi. Nam et iste mihi præsens quando ad me venire dignatus est, ille autem litteris, non faciem tuæ carnis, sed cordis ostendit, ut tanto suavius, quanto interius te viderem. Hanc faciem tuam, et in

¹ Alias cclxii. quæ autem 229 erat, nunc 113. — Scripta sub finem vitæ Augustini, forte an. 429. — ² Nescimus an hic sit idem ille Darius, qui præfecti prætorio munus gerebat an. 436.

sancto Evangelio, et nos et tu ipse propitio Deo, tanquam in speculo lætissimus inspicias, ubi scriptum est a veritate dicente: « Beati pacifici quoniam filii Dei vocantur¹. »

II. Magni quidem sunt, et habent gloriam suam, non solum fortissimi, sed etiam, quod verioris genus est laudis, fidelissimi bellatores, quorum laboribus atque periculis, Dei protegentis atque opitulantis auxilio, hostis indomitus vincitur, et quies reipublicæ pacatisque provinciis comparatur. Sed majoris est gloriæ, ipsa bella verbo occidere, quam homines ferro; et acquirere vel obtinere pacem, pace non bello. Nam et hi qui pugnant, si boni sunt, procul dubio pacem, sed tamen per sanguinem quærunt. Tu autem ne cujusquam sanguis quæreretur, es missus. Est itaque aliis illa necessitas, tibi ista felicitas. Proinde Domine merito illustris et magnificentissime, atque in Christo charissime fili, gaude isto tuo tam magno et vere bono, et fructu in Deo unde sumpsisti, ut talis esses, et talia gerenda susciperes. Confirmet Deus, quod per te operatus est nobis. Accipe hanc salutationem nostram, et tuam dignare rependere. Sicut mihi scripsit frater Novatus, egit, ut me excellentia et eruditio tua, etiam in meis opusculis nosset. Si ergo legisti quæ dedit, ego quoque innotui interioribus tuis sensibus. Non multum displicent, quantum existimo, si propensiore charitate, quam severitate legisti. Non est multum; sed multum gratum, si pro litteris nostris, et his et illis, unam nobis epistolam reddas. Saluto et pignus² pacis, quod Domino Deo nostro adjuvante feliciter accepisti, ea dilectione, qua debeo.

¹ Matth. v, 9. — ² Verimodum.

EPISTOLA CCXXX¹.

DARIUS AUGUSTINO Domino suo salutem.

Darius Augustino pro litteris ab eo acceptis gratiam referens, et petens mitti sibi libros Confessionum, seque ipsius apud Deum precibus commendatum cupiens.

I. « UTINAM, domine sancte pater, ut meum nomen ad aures tuas coëpiscoporum, ut ais, tuorum, Urbani et Novati, benigna erga me gratia faciente, perlatum est; ita memetipsum Deus omnium Deus tuus, manibus tuis atque oculis obtulisset: non quo majorem, aut forsitan talem, qualem tantorum virorum apud te benevolus sermo, et litterarum mentio fecerat, tui me probasset melior lima iudicii; sed ut coelestis sapientiæ tuæ verissimos atque immortales fructus, ore tuo potius, veluti cujusdam puræ aquæ dulcedinem, ab ipso fontis præsentis ac perpetuo liquore sumpsissem. O me, non modo ter aut quater, ut apud nescio quem est, sed milles, et omni numero plus beatum! si mihi datum esset præsentis intueri tuos vere sidereos vultus, vocemque divinam, ac divina canentem, et non solum mentis fructus, sed etiam cum aurium jucunditate sumere et haurire licuisset. Putarem profecto me quasdam immortalitatis leges, non modo de coelo, sed in ipso constitutum coelo suscipere, et quasdam Dei voces non longe de templo, sed prope ipsum Dei astantem tribunal audire. »

¹ Alias CCXLIII. quæ autem 230 erat, nunc 115. — Scripta post superiores.

II. « Hoc ut mihi contingeret, propter ardentissimum tui desiderium, forsitan merebar; propter conscientiam, fateor, non merebar. Sed absens quoque cepi fructus cupiditatis bonæ non minimos, et est mihi de secundis bonis honorum summa perfectio. Commendatus sum ei cui vellem, ore sanctorum et duorum locis ac regionibus inter se distantium sacerdotum; unius, quod jam dixi, de me benevolus sermo, et præsens ut ita dicam, testimonium; alterius ejusdem sensus parilisque sententiæ volantia ad te scripta concurrunt. Coronam mihi apud te quamdam, tanti ac tales viri, non viridantium florum germine, sed gloriosæ vocis testimonio, tanquam quibusdam perpetuitatis gemmulis texuerunt. Propter quod Deum summum oro pro te, et tuam intercessionem, sancte pater, expostulo, ut quoniam minime mihi testimonii tanti sum conscius, esse mihi talem, vel quandoque proveniat. Jam illa nonne omnia absentiae meæ detrimenta vicerunt, quod ipse nos alloqui, quod scribere, quod salutare dignaris, et absente me, absentem esse non pateris. Dolebam me modo post Deum..... non visum: attamen non carnis faciem, sic enim ais, sed quod plus est, cordis attendis, eoque visus sum tibi esse jucundior, quo penitus inspexisti. Faxit Deus, ut iudicio, mi pater, tuo respondeam, nec sim apud meam conscientiam reus, cum talem me, qualem tibi ipse formasti, interius ego non videam. »

III. « Bella me in eadem divina ac coelesti Epistola tua, ex more tibi, quod laudare velles, eloquentia ministrante, bella me, inquam, verbo ais occidere. Hic vero, mi sancte pater, animus mihi tanquam e quibusdam cogitationum tenebris, quasi veras sui laudes recognovisset, emersit. Ut enim totum breviter ac simpliciter beatitudini tuæ confitear, si non extinximus bella, certe

distulimus, et Deo opitulante, omnium principe, quæ jam usque ad quemdam calamitatum apicem increverant mala, sopita sunt. Spero tamen ab eo, a quo quidquid bonum est, totum sperare debemus, quin etiam Epistolæ tuæ auguror benedictionem tam largam, tam certam, ut hæc ipsa bellorum, quam dixi, dilatio, pacis habeat teneatque perennem ac perpetuam firmitatem. Dixisti enim et perpetua Dei lege fixisti, ut gaudeam isto, ut tu ais, meo tam magno ac vere bono, et fruam in Deo, unde sumpsisse me dicis, ut et talis essem, et talia gerenda susciperem. Connectis deinde: « Confirmet, inquis, » Deus, quod per te operatus est nobis¹. » O vota non modo pro me, sed pro salute omnium nuncupata! Nec enim mea ista gloria separari a salute omnium potest, et ut ego orationibus tuis felix esse possim, una mecum omnes felices esse necesse est. Diu, pater, pro Romano imperio, pro Romana republica, pro his etiam, quos dignos esse tibi occurrerit, talia vota sumas ac nuncupes, quandoque te usque in cœlum tollis, tradas posteris, mandesque sequentibus. »

« IV. Satis progressus sum fortasse quam debui, sed parum locutus certe quam volui. Confiteor enim, scribens ad te, vultus mihi tuos tanquam præsentis imaginor, et cum olim me sermo rudis et inops lingua deficiat, tamen quasi coram tecum colloquar, fabulerque, non satior. Proinde hinc etiam nostra in te desideria metire. Cum jam diu finem mereretur epistolaris paginæ forsitan ingrata verboritas, subtrahimus verecundiam, dum cupiditati consulimus, et sermonem relinquere, esse a te recedere suspicamur. Nolo ergo non desinere, sed non possum: si enim credis, mi pater, adeo nostris sensibus ac præcordiis inhæsisisti, ex quo non contenti tua fama

¹ Psal. LXXVI, 29.

tam gloriosa, tam maxima, scriptis te tuis intueri maluimus, cum una mihi, atque hæc brevis Epistola tua, ardoris tantas flammæ, incendiaque commoverit, Unde deprecamur te, ac tota mente deposcimus, ut quoniam gentiles ritus te etiam legendo, ut nunquam alias, abunde affatimque contempsimus: (Quoniam enim a parentibus, ab avis, et postrema usque gentis prole Christi jura percepimus, tamen aliquoties sensibus nostris superflue superstitionis superba vanitas inerrabat.) Peto ut etiam Confessionum libros a te perscriptos, nobis mittere ac donare digneris. Si enim alii quoque prono animo ac benigna mente tua nobis scripta largiti sunt, quanto magis de tuis ipse excusare non debes? »

V. « Fertur satrapæ, seu regis potius cujusdam Epistola², Deum Dominum Christum deprecantis, cum intra Judææ regiones adhuc versaretur, et necdum in cœlum suum remeaverat, quoniam is ad eum ire ac pergere per ægritudinem præpediretur, et sanari aliter se posse non crederet, ad se, si dignaretur mundi salus ac medicina decurreret; et ne tantæ majestati, quam ignarus rex provida, sed non perfecta mente, conceperat, injuria fieri videretur, laudasse insuper suam dicitur civitatem, ut pulchritudine urbis et regis hospitio Deus illectus, preces supplicis non dedignaretur. Affuit Deus regi, sanatus est, et amplificato petitionis munere, per Epistolam non modo salutem ut supplici, sed etiam securitatem ut regi transmisit. Jussit insuper ejus urbem ab hostibus in perpetuum esse ac semper immunem. Quid his addi beneficiis potest? Ego humilis, et regum servus, a te meo domino peto, ut apud istum Christum ac principem Deum quotidie pro meis peccatis intercedere ne cuncteris, ac pro me indefessus ores, ac petas quidquid ipse volueris. »

² Abagaris regis epistola ad Christum, de qua Euseb. lib. 1. c. 13.

VI. « Si tibi tædium affert longa Epistola mea, hoc tuæ magnanimitatis patientia moderare, et tibi imputa, quoniam ipse jussisti. Oramus tamen, atque identidem deprecamur, ut iterum scribas: sic enim fiet, ut libenter susceperis te scripta mea suspicari possimus. Deus donet nobis beatitudinem tuam per multos annos pro nobis orantem, domine vere sancte pater. Filius noster Verimodus salutem tuam, qui admodum gratulatus est, quod in Epistola ad nos tua ejus mentionem fecisse dignatus es. Nescio quæ medicamenta ab Archiatro, qui nobiscum est, accepta dedimus Lazapo sacro presbytero, ad tuam beatitudinem deferenda, quæ, ut vir memoratus affirmat, ad allevationem doloris et morbi curationem non parum proficient. »

EPISTOLA CCXXXI¹.

AUGUSTINUS servus Christi membrorumque Christi, DARIO filio membro Christi in ipso salutem.

*Augustinus Dario, declarans se ipsius litteris summo-
pere delectatum, et quare: ubi multa obiter de hu-
manæ laudis amore dicit. Mittitque ipsi Confessionum
libros et alia quædam sua opuscula.*

I. Quod acceperim libenter litteras tuas, mea rescripta indicio esse voluisti. Ecce rescribo, et tamen rescriptis hoc indicare non possum, vel istis, vel quibuslibet aliis, sive breviter, sive prolixissime scribam. Neque enim aut paucis aut multis verbis indicari potest, quod

¹ Alias cclxiv. quæ autem 231 erat, nunc 116. — Scripta post duas superiores.

indicari verbis non potest: Et ego quidem parum eloquor, etsi multum loquar: sed nulli eloquenti omnino concesserim, ut qualicumque et quantacumque Epistola sua affectum explicet, quem fecit in mente tua¹, quod non possum ego, etsi eum possit ita in animo meo videre sicut ego. Restat ergo sic tibi indicare quod scire voluisti. ut in verbis meis, et quod non indicant, sentias. Quid igitur dicam, nisi delectatum me esse litteris tuis, delectatum valde. Repetitio verbi hujus, non est repetitio, sed quasi perpetua dictio: quia fieri non posset, ut semper diceretur, ideo factum est, ut saltem repeteretur, sic enim fortasse dici potest.

II. Hic si quærat aliquis, quid me tandem in tuis tam valde litteris delectaverit; utrum eloquium? Respondebo, Non: et ille forsitan respondebit, Ergo laudes tuæ; sed de his quoque respondebo, Non: nec ideo, quia non sint ista in illa Epistola; nam et eloquium ibi tantum est, ut et optimo te natum ingenio, et talibus disciplinis satis eruditum præclarissime luceat, et prorsus plena est meis laudibus. Ergo—ne, ait quispiam, non te ista delectant? Imo vero. « Neque enim mihi, ut ait quidam, cornea » fibra est¹, » ut hæc non sentiam, vel sine delectatione sentiam. Delectant et ista: sed sine delectatione sentiam. Delectant et ista: sed ad illud, quo me valde dixi esse delectatum, quid sunt ista? Nam eloquium tuum me delectat, quoniam graviter suave est, vel suaviter grave. Meis autem laudibus, cum profecto nec omnibus delecter, nec ab omnibus, sed eis qualibus me dignum esse arbitratus es, et ab eis qualis es, id est, qui propter Christum diligunt servos ejus, etiam laudibus meis me delectatum in litteris tuis negare non possum.

III. Viderint graves et periti viri, quid de illo The-

¹ Forte leg. me loco mente tua. — ² Pers. Satyr. 1.

mistocle sentiant, si tamen hominis nomen verum recolo, qui cum in epulis, quod clari et eruditi Græciæ facere solebant, canere fidibus recusasset, et ob hoc indoctior haberetur, totumque illud jucunditatis genus aspernatus esset; dictum illi est: « Quid ergo audire te delectat? » ad quod ille respondisse fertur: « Laudes meas. » Viderint ergo quo fine, et qua intentione illud dixisse crediderint, vel ipse qua dixerit. Erat enim secundum hoc sæculum vir magnificus. Nam etiam cum ei dictum fuisset: « Quid igitur nosti? Rempubicam, inquit, ex parva magnam facere. » Ego autem quod ait Ennius: « Omnes mortales sese laudari exoptant, » partim puto approbandum, partim cavendum. Ut enim appetenda est veritas, quæ procul dubio est, etiamsi non laudetur, sola laudabilis: sic etiam ea, quæ facile subrepat, vanitas in hominum laude fugienda est. Hæc est autem, vel cum ipsa bona, quæ laudatione digna sunt, non putantur habenda, nisi laudetur ab hominibus homo; vel ea quoque vult in se multum quisque laudari, quæ aut exigua laude, aut etiam vituperatione digniora sunt. Unde Horatius Ennio vigilantior ait:

Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quæ te,
Ter pure lecto poterunt recreare libello¹.

IV. Ita tumorem de amore laudis humanæ, vel a se penitus morsum medicinalibus verbis quasi excantandum putavit. Docuit itaque nos per Apostolum suum magister bonus, neque propterea nos recte facere, ut laudemur ab hominibus, id est, finem recti nostri non in hominum laudibus ponere; et tamen propter ipsos homines querere laudes hominum. Etenim cum laudantur boni, non laudatis, sed laudantibus prodest. Nam illis, quantum ad

¹ Horat. lib. 1 Epist. 1.

ipsum attinet, quod boni sunt, sufficit. Sed eis, quibus expedit imitari bonos, gratulandum est, cum ab eis laudantur boni; quoniam sic indicant eos sibi placere, quos veraciter laudant. Dicit ergo Apostolus quodam loco: « Si hominibus placerem, Christi servus non essem¹. » Et idem dicit alio loco: « Placete omnibus per omnia, » sicut et ego omnibus per omnia placeo²; » sed adiungens causam, « Non querens quod mihi utile est, sed » quod multis, ut salvi fiant. » Ecce quid quærebat in laude hominum, ubi etiam dicebat: « De cætero, fratres, » quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque casta, quæcumque sancta, quæcumque charissima, » quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus, » hæc cogitate quæ didicistis, et accepistis, et audistis » et vidistis in me; hæc agite, et Deus pacis erit vobiscum³. » Cætera igitur, quæ supra commemoravi, virtutis nomine amplexus est, dicens: « Si qua virtus. » Illud autem quod subiecit, « Quæcumque bonæ famæ, » alio uno verbo congruo prosecutus est dicendo, « Si qua laus. » Quod itaque ait: « Si hominibus placerem, Christi servus » non essem, » sic utique accipiendum tanquam dixerit: Si bona quæ facio, fine laudis humanæ facerem, laudis amore tumescerem. Volebat ergo Apostolus placere omnibus, et eis placere gaudebat, non quorum laudibus tumescebat in se ipso, sed quos laudatus ædificabat in Christo. Cur ergo me non delectet, laudari abs te, cum et vir bonus sis ne me fallas, et ea laudes quæ ames, et quæ amare utile ac salubre est, etiamsi non sint in me? neque hoc tibi tantum, sed etiam mihi prodest. Si enim non sunt in me, salubriter erubesco, atque ut sint inarDESCO. Ac per quod agnosco mea in laude tua, gaudeo me

¹ Galat. 1, 10. — ² 1 Cor. x, 32 et 33. — ³ Philip. iv, 8. —

habere, et abs te illa ac me ipsum diligi propter illa. Quæ autem non agnosco, non solum ut ipse habeam, desidero consequi, verumetiam ne semper in mea laude fallantur, qui me sinceriter diligunt.

V. Ecce quam multa dixi, et quid sit illud quod me longe amplius eloquio tuo, longe amplius laudibus meis in tuis litteris delectavit, non adhuc dixi. Quid autem putas esse o bone homo, nisi quod te talem virum, et non visum feci amicum; si tamen non visum dicere debeo, cujus non corpus, sed animam in ipsis tuis litteris vidi, ubi de te, non sicut antea fratribus meis, sed mihi credidi? Quis enim esses jam quidem acceperam, sed qualis erga me esses, nondum tenebam. Ex hac amicitia tua etiam laudes meas, quæ me quo fine delectent satis dixi, multo uberius Ecclesiæ Christi non dubito profuturas, quandoquidem etiam labores meos in defensione Evangelii adversus reliquias impiorum dæmonicalarum sic habes, sic legis, sic amas, sic prædicas, ut in eis tanto fiam notior, quanto est ipse nobilior. Eos enim latenter illustris illustras, clarusque declaras, et ubi prodesse posse perspicias, ignorari omnino non sines. Si unde id sciam quæris: talis mihi apparuisti in litteris tuis. Hinc jam vide quantum me illæ litteræ delectare potuerint. Si bene de me existimas; cogitas quantum me Christi lucra delectent. Jam vero quod te ipsum, qui, ut scribis, « A parentibus, ab avis, et postrema usque gentis prole Christi jura percipere potuisti, » tamen adversus gentiles ritus, ut nunquam alias, eisdem laboribus meis adjutum esse significas, parum-ne cogito quantum boni aliis, et quam multis, quam claris, et quam facile, quamque salubriter per illos cæteris quibus talia conveniunt, possint scripta nostra te commendante atque disseminante conferre? Aut hoc cogitans possum-ne

parvorum vel mediocrium gaudiorum jucunditate perfundi?

VI. Quia igitur non potui verbis explicare quantam delectationem de tuis litteris ceperim, unde me delectaverint, dixi, jam quod nequivi satis dicere, id est, quantum delectaverint, tibi conjiciendum relinquo. Sume itaque, mi fili, sume, vir bone et non in superficie, sed in Christiana charitate Christiane; sume, inquam, libros, quos desiderasti, Confessionum mearum: ibi me inspice, ne me laudes ultra quam sum; ibi non aliis de me crede, sed mihi; ibi me attende, et vide quid fuerim in me ipso, per me ipsum; et si quid in me tibi placuerit, lauda ibi mecum, quem laudari volui de me; neque enim me. Quoniam ipse fecit nos, et non ipsi nos; nos autem perdideramus nos, sed qui fecit, refecit. Cum autem ibi me inveneris; ora pro me ne deficiam, sed perficiar; ora fili, ora. Sentio quid dicam, scio quid petam; non tibi videatur indignum, et quasi ultra merita tua. Fraudabis me magno adjutorio, si non feceris. Non solum tu, sed etiam omnes qui ex ore tuo dilexerint, orate pro me: hoc eis me petivisse indica, et si multum nobis tribuitis, jusse nos existimate quod petimus, et tamen date petentibus, vel obtemperate jubentibus. Orate pro nobis. Lege Litteras divinas, et invenies ipsos arietes nostros Apostolos petiisse hoc a filiis suis, sive præcepisse auditoribus suis. Ego certe quoniam hoc a me petiisti pro te, quantum faciam, videt qui exaudiat, qui videbat quia et ante faciebam. Sed redde etiam in hac re dilectionis vicem. Præpositi vestri sumus, grex Dei estis. Considerate et videte pericula nostra majora esse quam vestra, et orate pro nobis. Hoc enim et nobis condecet et vobis, ut bonam rationem de vobis reddamus pastorum principi, et omnium nostrum capiti, pariterque

evadamus hujus mundi periculosiores blanditias quam molestias, nisi cum pax ejus ad hoc proficit, quod Apostolus orare nos monuit, « Ut quietam vitam et tranquillam agamus in omni pietate et charitate⁴. » Si enim desit pietas et charitas, quid est ab illis, et a cæteris mundi malis tranquillitas et quies, nisi luxuriæ perditionisque materies, sive invitamentum sive adjumentum. Ut ergo habeamus quietam et tranquillam vitam, in omni pietate et charitate, quod nos pro vobis, orate pro nobis; ubicumque estis, ubicumque sumus: nusquam enim non est, cujus sumus.

VII. Misi et alios libros, quos non petisti, ne hoc tantummodo facerem quod petisti, *De fide rerum quæ non videntur, De patientia, De continentia, De providentia*, et unum grandem *De fide et spe et charitate*. Hos omnes si dum es intra Africam legeris, judicium tuum mitte de illis, aut mitte nobis, aut quo nobis a Domino fratre Aurelio mittatur, ibi dimitte: quanquam et ubicumque fueris speramus inde litteras tuas, et hinc tu dum possumus nostra. Suscepi gratissime quæ misisti, ubi et salutem meam quamvis corporalem, quoniam vis me utique sine impedimento malæ valetudinis Deo vacare, et bibliothecam nostram, ut sint unde libri vel parentur vel reparentur, adjuvare dignatus es. Rependat tibi Dominus et hic et in futuro sæculo bona, quæ talibus qualem te esse voluit præparavit. Pignus pacis apud te depositum, nostrumque utrique dulcissimum, sicut ante a me salutari, ita nunc resalutari peto.

⁴ 1 Tim. II, 2.

CLASSIS IV.

Epistolæ a S. Augustino episcopo scriptæ, quarum tempus minus compertum est.

EPISTOLA CCXXXII¹.

Domini prædicabilibus et dilectissimis fratribus MADAURENSIBUS, quorum per fratrem Florentinum epistolam accepi, AUGUSTINUS.

Madaurenses idololatrias ad veram religionem hortatur, terrorem incutiens denuntiatione judicii extremi, quod venturum esse persuadet; quippe cum cætera de Christiana religione in Scripturis prædicta jam evenerint: et demum perstringit mysterium Trinitatis et Incarnationis.

I. Si forte illi, qui inter vos catholici Christiani sunt, talia mihi scripta miserunt, hoc tantum miror, quod non suo potius quam ordinis nomine. Si autem revera omnes aut prope omnes ordinis viri ad me dignati estis litteras dare, miror quod *patri*, et, *in Domino salutem* scripsistis, quorum mihi superstitiosus cultus idolorum, contra quæ idola facilius templa vestra quam corda clauduntur, vel potius quæ idola non magis in templis quam in vestris cordibus includuntur, cum magno est dolore

¹ Alias XLII, quæ autem 232 erat, nunc 253.